

Onkraj subjekta: (avto)biografska konferenca na Dunaju

Nina Beguš

11 Peabody Terrace, Apt. 406, Cambridge, MA 02138, ZDA
nbegus@g.harvard.edu

Med 31. oktobrom in 3. novembrom 2013 se je na dunajski univerzi v organizaciji Inštituta Ludwiga Boltzmann za zgodovino in teorijo biografije odvijala 3. bienalna konferenca Evropske mednarodne zveze za (avto)biografijo z naslovom *Onkraj subjekta: novi premiki v pisanju o življenju* (Beyond the Subject: New Developments in Life Writing). V štirih dneh se je zvrstilo sto referatov s temo biografske in avtobiografske reprezentacije v teoriji in praksi, zlasti v povezavi s sodobnimi mediji, ki spreminjajo tradicionalna pojmovanja subjekta in sebstva.

Konferenco je s svojim predavanjem o biografijah Maa Zedonga otvorila Susanne Weigelin-Schwiedrzik z Univerze na Dunaju. Njeno preučevanje Maovih uradnih in neuradnih biografij je razkrilo več pogostih napak piscev, kot so nanašanje na nezanesljive vire, verižno prevajanje, napačno interpretiranje Maovih izjav zaradi kulturnih razlik itd. Poleg metazgodovinske perspektive se je Weigelin-Schwiedrzikova posvetila tudi Maovemu odnosu do lastnih biografij, saj jih je, ker ni želel imeti uradne biografije pred svojo smrtjo, vse po vrsti zavračal. Tako naj bi se izogibal ukalupljenju svoje kompleksne osebnosti, kar bi mu preprečevalo igranje več vlog in značilno nepredvidljivost, s katerima je gradil svojo moči.

Drugi plenarni govorci, Paul Arthur z Univerze Zahodnega Sydneya, je načel aktualno temo digitalizacije biografskih slovarjev in drugih virov. Na primeru največjega in najpomembnejšega avstralskega digitalizacijskega projekta, Avstralskega biografskega slovarja, je predstavil nove metode zbiranja, kartiranja in analiziranja podatkov. Tovrstne metode se v digitalni humanistiki uveljavljajo kot nova disciplina, ki nam bo s pomočjo standardnih metod v prihodnosti pomagala raziskovati digitalno pisanje o življenju.

Tretja plenarna govorka, Margaretta Jolly z Univerze v Sussexu, se je prav tako ukvarjala z digitalizacijo. Na podlagi lastnih izkušenj je prikazala kontrast med analizo besedil in ustnega izročila. Čeprav imata oba načina kar nekaj (etičnih, epistemoloških in metodoloških) skupnih točk, je pokazala, koliko in kako k raziskovanju subjekta in življenja prispevajo glasovni elementi in razmerja za mikrofonom. Četudi nas glasovni vir ne popelje nujno dlje od besedilnega, nam s prevpraševanjem dominanc besedila omogoča in lajša povratek k radikalni humanistični tradiciji in s tem k bistvu študija življenjskih zgodb in praks.

Digitalizacijo arhivov in virov pa je predstavila Kristi Niskanen z Univerze v Stockholmu, ki se kot zgodovinarica družbe ukvarja z iskanjem zanimivih življenjskih zgodb, ki jih uradni dokumenti in viri spregledajo. Nove tehnologije so povsem spremenile pridobivanje, ohranjanje in procesiranje virov, vendar pa so postavile tudi nove empirične in empistemološke izzive glede porekla in avtentičnosti virov, hierarhične strukture iskalnih kategorij ter pomembnosti meta-podatkov in kontekstualizacije. Reševanje tovrstnih problemov je prikazala ob novi podatkovni bazi mestnih arhivov Stockholma, po kateri je možno slediti življenjem tisočev žensk in rekonstruirati njihova družbena in ekonomska razmerja, ter ob biografiji švedske zgodovinarke Yvonne Hirdman, v kateri Niskanenova sledi življenju svoje matere po digitalnih virih različnih evropskih arhivov.

Veliko zanimanja je poželo tudi predavanje Julie Rak (Univerza v Alberti), ki je primerjala pisanje življenja in avtomedijev na podlagi prvoosebne perspektive. Mediji namreč hitro spreminjajo naše razumevanje izgrajevanja življenjskih zgodb in identitete, kar je prikazala na primerih popularnih računalniških iger *The Sims* in *The Grand Theft Auto*. Ustvarjalno okolje je v teh igrah namreč dovolj odprto, da ju lahko primerjamo z naratologijo pri pisanju življenja. Medij oz. avtomedij video iger spreminja perspektivo pisanja življenja prek avatarjev, ki hkrati v igri nastopajo in ne nastopajo, in tako vpliva tudi na teorijo (avto)biografije. Možne razširitve (avto)biografske teorije je Julie Rak izpeljala iz ludologije in s tem odprla sklop bistvenih vprašanj, zlasti v povezavi med tvorjenjem sveta v igri in tvorjenjem sveta v naraciji.

Umetnica in kuratorica Veronika Barnaš z Dunaja je prek svojih umetniških projektov prikazala danes trendovsko kartiranje (mapping), ki pa ga je na izviran način povezala z biografijo. Njena ideja združuje umetniško z znanstvenim na način, ki ga je poimenovala »subjektivne kartografije«. Ta način kombinira karte in diagrame, s čimer se močno približa kompleksnosti biografije. Interakcija med karto in diagramom namreč dopušča nove povezave, prekinitve in spremembe, hkrati pa skupaj lahko predstavlja simultanost na narativni ravni. Če ju prevedemo v digitalni medij, ju lahko celo ojačamo s hiperpovezavami na več metaravnih. Pri svojem predavanju je Barnaševa prikazala še umetniška dela (bio)kartografskih kolegov s projekta Souvenir v Židovskem muzeju na Dunaju in z gledališke instalacije (avto)biografskih tekstov Brigitte Schwaiger v Volkstheatru na Dunaju.

Zelo podobni temi sta obravnavali raziskovalki iz Kanade z nemškimi koreninami, Jacqueline Holler in Blanca Schorcht (Univerza severne Britanske Kolumbije). Obe sta se ukvarjali s prikritimi družinskimi zgodbami iz preteklosti, ki jih sicer s sabo nosi vsaka rodovina, vendar pa preplet zgodovinske travme in spomina na nacizem, kot sta poudarjali, še danes

zatira tovrstne zgodbe nemških imigrantov v Kanadi. Upovedane zgodbe imajo velik vpliv, saj jih družine običajno obravnavajo kot izdajstvo. Govorki sta pokazali, kako podtalno vplivajo tudi utišane zgodbe in kako njihovi drobci, ki prihajajo na plano, oblikujejo biografije družin in identiteto njihovih članov. O podobnih situacijah smo v diskusiji slišali tudi od avstralskih udeležencev.

Med udeleženci z vsega sveta sva bili tudi raziskovalki iz Slovenije. Alenka Koron je v sekciji o transkulturnem pisanju življenja predstavila tri (avto)biografije Borisa Pahorja. Na podlagi primerjave med njimi se je spraševala po njihovi avtorski funkciji – ali naj jih beremo kot popularne (avto)biografije ali pa jih moramo razumeti bolj sociopolitično kot medij kolektivnega spomina. Sama pa sem v sekciji o avtofikciji in mediiranem jazu predstavila preplet avtofikcije in odprte forme v prozi Emila Filipčiča. Filipčič namreč v svojem pisanju gradi in povezuje številne reference po principu odprte forme, kot jo je opisal Volker Klotz na primerih dram. Tako kopičenje raznovrstnih referenc recipročno vpliva na izgrajevanje avtofikijske identitete in avtodiegetične naracije, ki jo s stalnimi rekurencami povezuje v celoto.

Večina referatov s konference je bila objavljena v posebni izdaji pri založbi De Gruyter v Berlinu, oz. v pomladanski številki *European Journal of Life Writing*. Naslednjo konferenco IABA Europe bo leta 2015 gostil angleški oddelek Univerze Complutense v Madridu.